

Wånewiks stenhuggeri

(För Oscarshamns-Posten.)

(Eftertryck förbjudes)

För 23 år sedan låg mellan Oscarshamn och Påskallawik ett obetydligt hemman ute i hafskanten. Hela arealen utgjorde på några få åkerlappar när blott kala berg. Men 1875 inköptes gården af dåwarande egaren Nils Andersson för firman Kessel & Röhl's i Berlins räkning till ett pris af 12,000 kronor och från denna tid började utvecklas af klipporna därinne i wiken en i vårt land förut nästan okänd industri, nemligen förädlandet av svenska graniten.

I de stora schakten utkilas block på icke mindre än 800 kubikmeter. Det sålunda från berget lossade blocket sönderdelas sedermera för olika ändamål i olika dimensioner medelst borring. I borrhålen indrifwas med slag "stålledar" så djupt, att stenen spricker. Därefter föras de sönder kilade blocken dels på rälsväg och dels med dragare ned till verkstäderna, der råvaran förädlas till graf- och offentliga monument, till brobyggnadsmaterial, pelare, trottoirsten m. m.

Icke litet hämmande på industrien wore de under förlidet år af tyska riket åsatta nya tullavgifterna å bearbetad sten. Då förut under årens lopp alla profilerade arbeten utföras inom landet, kunde efter dessa tullsatser detta arbete ej längre utföras wid våra inhemska stenhuggerier, utan ett helt annat arbetssätt måste inläras, hwarigenom en stor del av arbetsförtjensten gick till Tyskland. Nu tyckas förhållandena blifwit något bättre, men i alla fall rådde en lång tid ett ohållbart arbetstillstånd, som verkade menligt på industrien.

Hela den synnerligast för vår kustbefolkning så wigtiga stenindustrin synes wara baserad på tyskarnas patriotism, deras häfdwunna bruk att wårda sina stora minnen. Att använda den tyska stenen till monumentala arbeten ansågs inte längre "chic". Det hade bliwit en modesak att se den svenska graniten på Tysklands offentliga platser, derom wittna de stora nationalmonumenten i Berlin öfwer kejsar Wilhelm, slussar och brobyggnader wid Rendsburg, den s.k. Godbrude wid Lewentzan, allt arbeten från Wånewik, samt de nu der beställda monumenten öfwer Moltke och Bismarc.

Det ligger i det tyska nationallynnet att med ett "Denkmal" hedra hwar och en, som på ett eller annat sätt gjort någon insats i det stora kejsarrikets politiska eller kulturella utveckling. Äfwen de aflidnes grafwar är det i Tyskland mer än i andra länder en antagen sed att på detta sätt utmärka. Synnerligast är det fallet i Sydtykland och bland de rika judarna. På kyrkogårdarne i Baijern är det ej owanligt att se grafmonument, som uppgå till pris af flera tusen mark. Ett sådant grafhus är bestäldt wid Wånewik till Magdeburg. Det har en längd af 4,5 och en höjd af 5 meter.

För några år sedan förgicks wid den kinesiska kusten tyska kanonbåten Iltis. Besättningen omkom på 14 man när. Öfwer de aflidne skall i Shanghai resas ett sådant Denkmal.

Å det lilla stenhemmanet, som till stor del i form af minnesmärken pryder Tysklands förnämsta platser, har folkfloden under de gångna åren ökats så, att både folk- och småskolor måst inrättas på platsen.

För närwarade sysselsättas wid det stora stenetablisementet 100 a 150 man.

Energi och flit ha ännu en gång warit den trollstaf, som kallat lif ur klippan, i detta fall i form af bröd i hundra hem.

Låt wara att utlåndingen ofta stoppar winsten af månget affärsföretag i Sverige i egen ficka, han wisar oss dock ej sällan wägen, hur wi skola bringa vårt eget lands skatter i dagen.

Artikel i Oskarshamns-Posten lördagen den 2 juli 1898